

**ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ (КОНТРОЛЮ)
ЗА ДОДЕРЖАННЯМ І ВИКОНАННЯМ ВИМОГ ЗАКОНОДАВСТВА
У СФЕРІ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ**

Віталій Васильович МЕЛЬНИК,

здобувач Науково-дослідного
інституту публічного права
<https://orcid.org/0009-0001-8274-0517>

Практична діяльність щодо здійснення державного нагляду (контролю) за додержанням і виконанням вимог законодавства у сфері пожежної безпеки відображається у функціях, які виконують спеціально уповноважені суб'єкти за відповідним напрямом. У тлумачних словниках української мови функція – це: діяльність, обов'язок, робота; зовнішній прояв властивостей якого-небудь об'єкта в певній системі відносин (наприклад, функція грошей); роль, що її виконує певний соціальний інститут чи процес стосовно цілого (наприклад, функція держави, родини в суспільстві); явище, що залежить від іншого та змінюється в міру зміни цього іншого явища; робота, виконана органом, організмом; роль, значення чого-небудь; обов'язок, коло діяльності; обов'язок, коло діяльності; призначення, роль [1, с.707].

Виділяючи функції державного нагляду (контролю) за додержанням і виконанням вимог законодавства у сфері пожежної безпеки до останніх слід віднести наступні:

– правоохоронна функція. О.Л. Соколенко відмічає, що правоохоронна функція це комплексний, цілісний пріоритетний напрямок державної політики, спрямований на забезпечення відповідно до засад верховенства права та пріоритету прав людини охорони права і правовідносин, а також захисту основ конституційного ладу у тому числі прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, законності та правопорядку [2, с.851]. Тож, правоохоронна функція держави є одним із головних напрямів досягнення верховенства права в Україні, що своєю чергою є важливою ознакою правової держави та займає головну роль у системі функцій демократичної держави. Ефективне виконання цієї функції є індикатором забезпечення гарантій держави з дотримання прав та свобод людини, які являють собою визначальну спрямованість держави. Навпаки, не забезпечення державою правопорядку є руйнуванням фундаменту відносин, на яких будується демократичний напрям розвитку країни. Надаємо власну дефініцію поняттю. Правоохоронна функція держави – це головний напрям діяльності держави, який полягає у забезпеченні виконання державою перед людиною конституційних гарантій, спрямованих на збереження та охорону найвищої соціальної цінності, та охоплює всі внутрішні і зовнішні відносини держави [3, с.36]. Таким чином, в контексті представленої проблематики правоохоронна функція державного нагляду (контролю) за додержанням і виконанням вимог законодавства у сфері пожежної безпеки полягає у тому, що відповідна діяльність, априорі, є інструментом захисту прав, свобод та інте-

ресів людини і громадянина у різних сферах суспільного життя. Окрім того, контрольно-наглядова діяльність, у досліджуваному контексті, є також за-собом захисту навколишнього середовища;

– інформаційна функція. У широкому розумінні інформаційна функція - це загальносоціальна головна функція держави, в якій можна виділити дві похідні функції: функцію інформаційного забезпечення діяльності держави в цілому, її органів, установ, посадових осіб та інформаційно-комунікативну функцію, тобто функцію інформаційного обслуговування громадян — діяльності державних і суспільних органів, організацій, установ, посадових осіб щодо задоволення потреб і законних інтересів громадян в одержанні необхідних зведень, повідомлень, знань, що стосуються політичних, економічних, соціально-культурних і соціально-побутових сторін життєдіяльності держави, особистості, суспільства [4]. Зміст вказаної функції державного нагляду (контролю) у сфері пожежної безпеки полягає у наступному: по-перше, отримання наглядовими органами всі необхідні дані про стан підконтрольного об'єкта, на основі чого приймаються відповідні, об'єктивні рішення; по-друге, підконтрольні об'єкти отримують всю необхідну інформацію для того, щоб створити належний рівень пожежної безпеки в країні;

– правозастосовна функція. Це діяльність системи органів виконавчої влади, що пов'язана з юридично владним волевиявленням відповідних суб'єктів та виданням індивідуальних актів управління. Конкретність юридичних приписів, що містяться в індивідуальних актах управління, виявляється передусім у тому, що за їх допомогою вирішуються індивідуальні адміністративні справи або конкретні питання [5];

– правозабезпечувальна функція. Зміст вказаної функції полягає у здійсненні діяльності, спрямованої на захист прав та свобод працівників у сфері пожежної безпеки;

– регулююча (корегуюча) функція. В словнику української мови регулювати – це впорядковувати що-небудь, керувати чимось, підкоряючи його відповідним правилам, певній системі; домагатись нормальної роботи машини, установки, механізму і таке інше, забезпечуючи злагоджену взаємодію складових частин, деталей; зменшувати або збільшувати швидкість, величину; досягати потрібної сили, належного ступеня вияву чого-небудь [6]. Авторський колектив підручника «Кримінальне право» підкреслює, що регулювати – це не означає тільки розробити, встановити правила (розвісити знаки), але й підкорити реальну діяльність певному порядку, правилам, впливати на роботу механізму, домогтись потрібного протікання будь-якого процесу» [7, с.13]. Тож, вказана функція спрямована на те, що за допомогою контрольно-наглядової діяльності: по-перше, вбачається можливим упорядкувати діяльність підконтрольного об'єкта за відповідним напрямом; по-друге, скорегувати роботу підконтрольного об'єкта у разі виявлення відхилень від законодавчих вимог у сфері пожежної безпеки;

– профілактична функція. У широкому розумінні профілактика — це недопущення правопорушень взагалі, утримання окремих членів суспільства від протиправних проступків, тобто це діяльність по недопущенню порушень норм права членами суспільства. У вузькому значенні під профі-

лактикою ним розуміється діяльність, по-перше, по виявленню і усуненню причин конкретних правопорушень, а також умов, що сприяють їх вчиненню; по-друге, виявлення конкретних осіб, схильних до вчинення правопорушень, і проведення з ними необхідної роботи. Профілактика у широкому розумінні підкорена завданням попередження правопорушень як явища, а в вузькому — попередженню конкретних правопорушень з боку конкретних осіб [8, с.45-51]. Організація протипожежної профілактики – це система заходів, що забезпечують високу оперативну готовність особового складу, ефективне використання сил і засобів органів протипожежної профілактики, активне залучення громадських формувань, що беруть участь у забезпеченні техногенної безпеки на певних об'єктах [9];

– стабілізуюча функція. Стабілізуюча функція пов'язана із необхідністю протидії ризикам, що погіршують стан пожежної безпеки. На державу (в особі її уповноважених органів та їх посадових осіб) покладено обов'язок по здійсненню заходів, які б мінімізувати ризики виникнення пожеж. А відтак, держава повинна постійно контролювати і не допускати перевищення припустимих рівнів відповідних ризиків.

Таким чином, наведений вище перелік функцій державного нагляду (контролю) за додержанням і виконанням вимог законодавства у сфері пожежної безпеки не претендує на вичерпність та повноту. Разом із тим, саме вони є практичним відображенням діяльності спеціально уповноважених суб'єктів за вказаним напрямом. Окрім того, вважаємо за необхідне законодавчо закріпити відповідні функції, що значно спростить теоретичні дослідження та правозастосовну практику.

Список використаних джерел:

1. Новий тлумачний словник української мови: В 4 т. / Укл. В. Яременко, О. Сліпушко. К.: Видавництво "Аконіт", 1998. Т.І: А-Є.910 с.; Т.ІІ: Ж-ОБД.910 с.; Т.ІІІ: ОБЕ-РОБ.927 с.; Т.ІV: РОБ-Я. 941 с.
2. Соколенко О.Л. Поняття та ознаки правоохоронної функції держави як основи правоохоронної діяльності. *Форум права*. 2012. №4. С.847-852
3. Савицька Н.А. Правоохоронна функція держави та роль нотаріату в її реалізації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2019 № 42 том 1 С.33-36
4. Климентьев О. П. Інформаційна функція Української держави: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2014. 220 с.
5. Білоконь М.В. Державне управління у сфері охорони громадського порядку. Монографія. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. 679с.
6. Білодід І.К. Словник української мови: в 11 томах. Том 8, 1977. 480 с.
7. Кримінальне право. Загальна частина : підручник / за ред. А. С. Беніцького, В. С. Гусавського, О. О. Дудорова, Б. Г. Розовського. К. : Істина, 2011. 1112 с.
8. Макаренко О. М. Щодо з'ясування терміну „профілактика правопорушень” та суміжних з ним понять. *Вісник Нац. ун-ту внутр. справ*. 2001. Вип. 22.С. 45–51.
9. Лозинський Ю. Р. Адміністративно-правове забезпечення діяльності органів по протипожежній профілактиці на залізничному транспорті: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Львів, 2010. 236 с.